

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Apparatus Doctrinae Sacrae**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Cap. 6. Pro Confirmatione, ejusque amplificatione, & ornatu dictionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38464

morando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel a materia ostendendo rem ipsam de qua dicitur, esse necessariam, utilem, aut præsentis temporis multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tractanda clarè proponatur, & in sua membra vel puncta distinctè dividatur, indicando, quid primo, quid secundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *propositio* rei dicendæ, quæ in fine exordii locari solet.

II. Desumi potest exordium, ab aliqua sententiâ Authoris sacri, aut etiam profani. Vel à proverbio, vel à similitudine, vel ab historia Evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur questio, aut problema, de quo quali varia auditorum sententiâ exquiratur, & cui tandem inopinata responsio deprimatur.

III. Vitanda autem sunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam questita.

CAPUT V.

Pro Narratione.

I. Debet narratio esse clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo gesta, aut dicta fuerunt.

II. Concilianda est narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid responsum putatis? quid vos hic ageritis? audite quid sequatur, &c.

III. Sic narranda est res præterita, ac si in præsentis, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præsentis temporis: magis enim movet narratio Christi quasi ante oculos actû patientis, quam si tantum dicas talia olim passum fuisse.

IV. Cavendum ne bis, aut sæpius in narrationis decursu idem repetatur.

V. Cavenda etiam crebra digressio ad alia extra rem gestam, aut longæ parentheses, quæ rei seriem interrumpunt.

VI. Affectus, etsi breviter misceri possint, non debent tamen in narratione esse nimis frequentes, sed magis pro confirmatione & epilogo reservati.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejusque amplificatione, & ornatu dictionis.

I. In Confirmatione quaruntur argumenta ad suadendum virtutem, vel dissuadendum vitium, aut aliud quod sibi Orator tractandum proposuit. Argumenta hæc primò summam excogitanda, colligenda, & annotanda: postea fusius deducenda, amplificanda, & exornanda.

II. Pro inventione argumentorum sive discursuum, inspicendus est Apparatus materiæ quem ordine Alphabetico infra tradimus. Deinde ad istius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, considerari poterunt loci topici, sive sedes argumentorum,

quibus quævis materia deduci & inculcari potest. Exempli gratiâ, si de charitate agatur (idem est de ceteris) expendi poterit locus à definitione. Quid est charitas? est unio animæ cum Deo, quanti momenti est illa unio, quam jucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideo que omni labore comparanda. 2. Locus à partium enumeratione: Charitas alia est interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum. 3. Locus à Genere: Si omnis virtus amanda est, ut justitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo, fides, spes &c. quanto magis charitas quæ est suprema, & regina omnium virtutum. 4. Locus à simili: Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro, ignis in cælo, lapis in terra, ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à dissimili: Sicut separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à contrario: Si odium & aversio à Deo summum sit hominis malum, sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus & modus, & finis quo res exerceatur &c. quæ continentur hoc versu; *Quis, quid, ubi* &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus est à causis, in quo res comprobatur, vel improbatum à sua causa materiali, aut formali qua constat, à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab effectis, sive effectibus bonis, aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cæli, pium, benignum, patientem, Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à comparatione, sive à majori, minori, & paritate rationis. Ut, si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura; quanto magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab autoritate, testimonio, & exemplis quæ infra in Apparatu latius deducimus.

Pro exornatione dictionis, faciunt tropi, & figuræ sive verborum, sive sententiarum, per quas sermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recensimus, ut orator, non omnes simul, sed modò has, modò illas, instar condimenti dictioni aspergat, prout materiæ suæ convenire judicabit. Tales tropi in verbis sunt Metaphora, Synecdoche, Metonymia, Antonomasia, Onomatopœia, Catachresis, Metalepsis. In Oratione sunt Allegoria, Periphrasis, Hyperbaton, Hyperbole.

Ex figuris præcipuæ sunt, repetitio, conversio, complexio, gradatio. Item, similiter cadens, contrapositum, commutatio.

Figuræ quæ non in vocibus, sed integris sententiis usum habere possunt præcipuæ sunt, interrogatio, responsio, subjectio, occupatio, correctio, dubitatio, prolepseis, apostrophe, hypotiposis, sustentatio, prætermissio, ironia, permissio, deprecatio, exclamatio.

Modum quo hæc figuræ, aut tropi in oratione formantur, si non meminerit orator, consultum est ut ex Rhetorica eum recolat, & singulorum exempla præcipua

cipua hic infra dabimus post Materiam Apparatum alphabeticum.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

I. Ars quæ tradita est pro confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potissimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt, ut Auditori motum quem intendit Orator impressum relinquat.

II. In hunc finem debet ipse orator dicendo ostendere se penitus permotum esse. Nihil enim incendit, nisi ipsum prius incensum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiseratione erga Milonem, profitebatur se non posse lachrymas continere.

III. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à se intentam Orator probavit, ea animis

Auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam ostenderimus quam sit virtus claritatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam sit utilis, quia reddit regni caelestis heredem: quam sit necessaria, quia sine ea anima à Deo perpetuo separatur &c. quis eam totis viribus non quarat, & complectatur.

IV. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet esse simplex & jejuna repetitio, sed novis subinde sententiis, ac figuris cum pondere inspersa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur; sed compendio obvolvantur, sic enim non esset enumeratio, sed potius altera oratio.

Consultum autem est, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac nervosam sententiam, quæ mentis memoriam Auditorum quasi aculeum infixum relinquat, ut est illa S. Bernardi de mala conscientia peccatoris: *Manet anxietas non relinquitur, fugit voluptas non reditur.*

SUMMULA SEQUENTIUM

PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

Primò, sequitur hic Apparatus Materiam, ex Sacris potissimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digesta.

Secundò, sequitur brevis Index ejusdem Apparatus, ad quem facilè recurritur.

Tertiò, postea sequuntur puncta disposita per omnes Dominicas & Festa ex eodem Apparatu, & aliis quæ adducuntur in *Catechesi* nec non *Controversiis*, ceterisque materiis quæ supra in *Theologia* Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes singulæ Doctrinæ Christianæ selectis Exemplis ac Documentis illustratæ; quibus succedunt alia ad functiones sacras pertinentia.

NOTA.

IN hac Editione varia accedunt *Addimenta*, Sententiæ selectæ, Conceptus novi, & exquiliti ad singulos Alphabeti sequentes Titulos, ad singulas Dominicas, Festa, Catechesim &c. Hæ Sententiæ, ac Conceptus adjecti facile ingentem præbent Materiam Copiam, ornatum, acumen, ac varietatem: Præsertim si latius deducantur juxta praxim Sententiæ deducendæ post finem sequentis Alphabeti infra §. 2.